

Powtórka z epok – Modernizm

„Śmierć”, Jacek Malczewski

Modernizm

Daty graniczne: 1890–1918

Nazwy epoki

Epoka ta otrzymała wiele nazw. Każda podkreśla inny wymiar tamtych lat.

- **Fin de siecle** – oznacza pesymistyczną wizję końca wieku.
 - **Modernizm** – zaznacza „nowoczesną” sztukę artystów końca wieku.
 - **Dekadentyzm** – oznacza schyłkowość, poczucie bierności i niemocy wobec nadchodzącego końca wieku
- Kierunki artystyczne epoki:
- **Symbolizm** – podkreśla nowy nurt symboliczny w literaturze i sztuce, znaczenie przenośne
 - **Secesja** – wyodrębnia ruch w sztuce, architekturze, charakteryzujący się ozdobnością, płynnymi liniami, motywami roślinnymi, asymetrią, pastelowymi barwami
 - **Impresjonizm** – dążenie do estetyki twórczej, do uchwycenia subiektywnego postrzegania świata.
 - **Naturalizm** – kierunek zapoczątkowany przez m.in. Emila Zolę
Proza ma obnażać zło i fałsz świata. Nie unika biologizmu istnienia.

Filozofowie epoki

- **Artur Schopenhauer**
- **Friedrich Nietzsche**
- **Henri Bergson**

Europejska proza

- **Gustaw Flaubert**
- **Emil Zola** (Nana)
- **Fiodor Dostojewski** (Zbrodnia i kara, Bracia Karamazow, Idiota, Biesy),
- **Tomasz Mann** (Czarodziejska Góra),
- **Joseph Conrad** (Lord Jim, Tajfun)
- **Lew Tołstoj** (Anna Karenina, Wojna i pokój),
- **Henryk Ibsen** (Dzika kaczka)
- **Antoni Czechow** (Śmierć urzędnika, Człowiek w futerale)

Poezja epoki

- **Charles Baudelaire** (Kwiaty zła, Piękno , Albatros)
- **Artur Rimbaud** (Statek pijany, Sezon w piekle)
- **Paul Verlaine** (Dobra piosenka, Niemoc, Romanse bez słów)

Młoda Polska

czas trwania epoki : 1890-1918

1890 – przyjmuje się za początek Młodej Polski ze względu na napływ do kraju literatury europejskiej.

1918 – data umotywowana historycznie – koniec I wojny światowej, odzyskanie niepodległości, początek dwudziestolecia międzywojennego.

Najważniejsze wydarzenia

- 1891 – Poezje Przerwy- Tetmajera
- 1894 – polski przekład Kwiatów zła Baudelaire’a
- 1895 – Rozdziobią nas kruki i wrony... Stefana Żeromskiego
- 1896 – pierwsze pokazy kinematografu w Warszawie i Lwowie
- 1890 – Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego
- 1901 – premiera Wesela Stanisława Wyspiańskiego
- 1901 – Sny o potędze – Leopolda Staffa
- 1902 – Hymny Jana Kasłowicza
- 1903 – Nagroda Nobla dla Skłodowskiej
- 1904 – Chłopi Władysława Reymonta
- 1905 – rewolucja w Rosji, wybuch rewolucji w zaborze rosyjskim,
- 1905 – zamknięcie Uniwersytetu i Politechniki w Warszawie
- 1911 – pierwsza polska ekranizacja literatury – Dzieje grzechu wg Stefana Żeromskiego
- 1912 – pierwsza polska kronika filmowa
- 1913 – otwarcie Teatru Polskiego w Warszawie
- 1914 – wybuch I wojny światowej

Twórcy polskiej poezji młodopolskiej

- **Kazimierz Przerwa-Tetmajer**
Koniec wieku XIX
Nie wierzę w nic,
Fałsz, zawiść
Hymn do Nirwany
Melodia mgieł nocnych
Evviva l’arte!
Ja kiedy usta ku twym ustom chylę...
- **Jan Kasłowicz**
W chałupie
sonety z Chałupy
Krak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach
Hymny
Chwile
Księga ubogich
Przeprosiny Boga
Hymn św. Franciszka z Asyżu
- **Leopold Staff**
Sny o potędze
Kowal
Deszcz jesienny
Kwiatki św. Franciszka z Asyżu
Gałąź kwitnąca
Uśmiechy godzin
O łasce przebaczenia
- **Tadeusz Miciński**
W mroku gwiazd
Ananke

Tematy najczęściej podejmowane w poezji młodopolskiej

- **Krajobraz górskiej przyrody**
Tetmajer: *Melodia mgieł nocnych*
Kasprowicz: Krzak dzikiej róży
- **Motyw szatana – zbuntowanej jednostki przeciwko Bogu**

Miciński: *Ananke*

Staff: *Deszcz jesienny*

Kasprowicz: *Hymny*

- **Schopenhaueryzm – czyli dekadенcki nastrój pesymizmu, smutku i rozpacz**

Przerwa-Tetmajer: *Koniec wieku, Fałsz, Nie wierzę w nic*

Dramat młodopolski:

- **Naturalistyczny – Gabriela Zapolska**

Cechy – akcja rozgrywa się w środowisku mieszczańskim, przestrzeń jest realistyczna, akcja zwarta, treść obnaża procesy społeczne, ukazuje ciemne strony miasta – prostytutkę, obłudę, obciążenia genetyczne itp.

- Moralność pani Dulskiej

- **Symboliczny – Stanisław Wyspiański**

Cechy – kluczową rolę odgrywa tu symbol – tak jak Chochół w *Weselu*. Znaczenie symboliczne jest ważniejsze niż obraz realistyczny i zdarzenia, które rozgrywają się w pierwszym planie.

- Noc Listopadowa

- Wesele

- Wyzwolenie

- **Ekspresjonistyczny – Tadeusz Miciński**

Cechy – obrazowanie ekspresjonistyczne, bardzo nowatorskie. Najważniejszy i decydujący o materii dramatu jest wyraz uczuć twórcy

- Książ Potiomkin

- W mrokach złotego pałacu...